

Sanja Vulić
Zagreb

SUVREMENO ČAKAVSKO PJESNIŠTVO ZADARSKOGA KRAJA

Miljenko Mandžo: *Duga nad maslinama*, Panorama suvremenoga čakavskog pjesništva zadarskog kraja, Matica Zadрана, Zadar 2001.

Zbog ekskluzivnosti nacionalnih pjesničkih antologija, sve više se javlja potreba za objavljivanjem pjesničkih zbirki u kojima se svojim radovima predstavljaju uglavnom svi pjesnici pojedinoga kraja. Takva potreba osobito dolazi do izražaja pri predstavljanju suvremenoga dijalekatnoga pjesništva. Tako nastaju pjesničke zbirke kao panorame, tj. pregledi pjesničkih dostignuća posljednjih desetljeća na nekom teritorijalno srazmjerno užem području. Jedna takva vrlo zapažena zbirka na kajkavskom je području objelodanjena 1996. g. Riječ je o panorami kajkavskoga pjesništva ivanečkoga kraja u Hrvatskom zagorju, pod naslovom *Rieči z melina živiljenja*. Pet godina poslije pozornost zainteresiranih privlači sukladna čakavska zbirka, tj. panorama suvremenoga čakavskoga pjesništva zadarskoga kraja u izboru Miljenka Mandže. Pojava takve zbirke na zadarskom području nipošto nije začudna, jer je upravo to područje u posljednje vrijeme postalo poznato po velikom broju čakavskih pjesnika. Priređivač i urednik knjige Miljenko Mandžo ujedno je i autor izrazito lirski intoniranoga Uvoda ovoj pjesničkoj zbirci. Pjesnike koje je odabrao, zbog njihova pjesničkoga jezika temeljena na pojedinim mjesnim govorima (tj. organskim idiomima), a također i zbog tematike njihovih pjesama snažno protkanih zavičajnošću, dosjetljivo uspoređuje s hrvatskim naivnim slikarima. Pritom smatra da je takav pjesnički dijalekatni izričaj i takvu sadržajnu usmjerenost najprikladnije smjestiti u okvire poezije, dok proza, posebice opširna proza, ne bi bila prikladna za takav sklad izraza i sadržaja. To isticanje sklada čakavice i stihova nije neutemeljeno, ali ipak valja napomenuti da ima vrlo uspješnih kraćih proznih dijalekatnih tekstova sa zavičajnom tematikom. Takvi su npr. prozni tekstovi Marije Aničić na sjever-

nočakavskom dijalektu, ili npr. sa zadarskoga područja prozni tekstovi Ankice Piasevoli na saljskom idiomu.

U pjesničkoj pak zbirci o kojoj je ovom prigodom riječ, svojim se pjesmama predstavlja 27 autora, tj. 23 pjesnika i 4 pjesnikinje. U skladu s očekivanjima, u zbirci dominiraju pjesnici koji su rođeni ili potječu sa zadarskih otoka. Pritom je poetski najraspjevaniji otok Ugljan, uz koji je vezano čak 9 pjesničkih imena, i to iz četiri mjesta. Najviše pjesnika, po troje, rodom je iz Kali (Joja Ricov, Milena Rakvin - Mišlov, Zoran Perin), ili je vezano uz Kukljicu (Tomislav Maričić, Tomislav Meštrić, Ante Karlić - Rava). Uz Preko su vezana dvojica pjesnika (Slavko Perović, Robert Bacalja), a iz mjesta Ugljana je rodom jedan (Veljko Maštruko). Drugi je po pjesničkoj zastupljenosti Dugi otok s četvero pjesnika, tj. s dvoje pjesnika rodom iz Sali (Božidar Finka, Ankica Piasevoli), jednim iz Žmana (Vinko - Aldo Gladić) i jednim iz Savra (Stjepan Vladimir Letinić). Trojica pjesnika potječu s otoka Paga, i to iz Povoljane (Ante Tičić), iz Novalje (Boris Palčić - Caskin) i iz Luna (Ante Badurina - Rumešić). Dvojica su pjesnika rodom s otoka Iža, tj. Slavko Govorčin iz mjesta Maloga Iža, a Zvonimir Sutlović iz Veloga Iža. Još su četiri zadarska otoka zastupljena u ovoj zbirci, i to svaki od njih s jednim pjesničkim imenom. Naime, Ante Marko Šarunić potječe iz Brgulja na Molatu, pjesnikinja Vojna Smoljan Levačić s otoka Ista, Davor Božin s otoka Rave, dok je pjesnik Ante -Toni Valčić rodom s malenoga otočića Ošljaka. Ukratko, dvadeset i dvoje autora potječe sa zadarskih otoka i svi su svojim pjesničkim izrazom vezani uz mjesta, odnosno mjesne govore kojima pripadaju. Doduše, u Uvodu je zbirci istaknuto da su paški pjesnici rodom s dijela otoka Paga koji ne pripada Zadarskoj županiji. Međutim, mjesni govori Luna i Novalje pripadaju srednočakavskom ikavsko-ekavskom dijalektu čakavskoga narječja, kao i govori devetnaestero ostalih autora sa zadarskih otoka. U tom je smislu među paškim pjesnicima iznimkom samo Ante Tičić, jer govor njegove Povoljane pripada južnočakavskom ikavskom dijalektu, a usto je pod znatnim novoštokavskim utjecajem.

Osim spomenutih dvadeset i dvoje autora vezanih uz zadarske otoke, u zbircu je uvršteno i dvoje srazmjerno mlađih pjesnika rodom iz Zadra. To su Marina Anđelković i Slavko Jivošev. Pjesnički jezik Marine Anđelković temeljen je na južnočakavskom ikavskom dijalektu urbanoga tipa i prilično se razlikuje od pjesničkoga jezika Slavka Jivoševa koji je temeljen na srednočakavskom ikavsko-ekavskom dijalektu i vjerojatno inspiriran govorima na otocima oko Zadra. Ta izražajna povezanost s obližnjim otocima osobito je naglašena čestom uporabom diftonga, npr. *nuarod, struana, jintruada, duol, muore, od zorie, lieha,*

tielo itd. Valja ipak naglasiti da je Jivošev dijalekatni izričaj podignut na viši stupanj apstrakcije u odnosu na konkretne otočke mjesne govore.

Preostala trojica pjesnika uvrštenih u knjigu nisu rodom ni podrijetlom sa zadarskoga područja, ali su životom i radom vezani uz grad Zadar. Međutim, pjesničkim izrazom, a također i tematikom svojih pjesama, vezani su za krajeve iz kojih potječu. Svu trojicu ih veže zajednička dijalekatna osnovica njihova pjesničkoga jezika, a to je južnočakavski ikavski dijalekt. Pritom je pjesnička inspiracija Zlatana Jakšića rodni otok Brač i bračka čakavica, a Nikice Kolumbića njegov Hvar. U hvarskoj ikavskoj čakavici Nikice Kolumbića prepoznatljivi su i neki tipični ustaljeni ekavizmi, kao npr. *venac*. Preostaje još spomenuti pjesnika Vinka Hajnca, koji svoj pjesnički jezik temelji na govoru svoga rodnoga grada Trogira.

Svakako valja istaći da je ova zbirka svojevrsni nastavak pjesničke zbirke *Suvremeno čakavsko pjesništvo zadarskoga kruga* koju je 1992., u nakladi Matice hrvatske - Ogranak Zadar, priredio i objavio Božidar Finka. Za razliku od Mandžine luksuzno opremljene publikacije, Finkina je zbirka skromnije opremljena, a i opsegom znatno manja, jer sadrži izbor iz pjesničkoga opusa samo dvanaestero autora. Bitno je međutim da su mnoge pjesme, i to od čak jedanaestero od tih dvanaestero autora iz Finkine zbirke, preuzete u ovoj novoj zbirci iz 2001. g., gdje su im još dodane nove pjesme tih autora. Tako je npr. pjesnik Zlatan Jakšić u zbirci B. Finke predstavljen s pjesmama *Jutro*, *Partenca*, *Kamara starinska* i *Srića*. Te su četiri pjesme istim redoslijedom objavljene u novoj zbirci, u koju je uvršteno još devet novih Jakšićevih pjesama. Pjesmama je pridodan tumač dijalekatnih riječi koji je u cijelosti, tj. neizmijenjen preuzet od B. Finke. Pjesnici Božidar Finka i Slavko Govorčin zastupljeni su u objema zbirkama s potpuno istim pjesmama, koje prate isti tumači riječi. Finkinih je pjesama deset, a Govorčinovih osam. Iz Finkine je zbirke također preuzeto sedam pjesama Joje Ricova, kojima su još pridodane dvije nove, ali je pritom tumač dijalekatnih riječi preuzet neizmijenjen. Pjesnik Boris Palčić u Finkinoj je zbirci zastupljen s 10 pjesama, a u Mandžinoj s 15 pjesama. Od toga je 5 pjesama istih u objema zbirkama. To su pjesme *Turan*, *Inkarti*, *Doma se slatko i umire*, *Moja mater* i *Sto godišć*. Prema tome, M. Mandžo donosi 10 novih Palčićevih pjesama, te novi tumač dijalekatnih riječi koji je prilagođen novom izboru pjesama. Pjesnik Tomislav Maričić u Finkinoj je zbirci predstavljen s 11, a u Mandžinoj s 12 pjesama. Pritom je u Mandžinu zbirku uvršeno 5 novih pjesama, jer je 7 pjesama zajedničkih u objema zbirkama. To su pjesme *Da je moj školj vapor*, *Imali smo*, *Čovik* i *kamik*, *Umire gajeta*, *Ki si ti*, *Fronine ruke* i *Mocire*. Djelomice je novom izboru pjesama prilagođen i tumač dijalekatnih Maričićevih riječi, koji je dijelom

različit od Finkina. Od pjesnika Nikice Kolumbića u obje je zbirke uvrštena jedna, i to ista pjesma i isti popratni tumač riječi. To izabrano pjesničko djelo jest *Pisma o Gozdu*. Pjesnik Vinko - Aldo Gladić u Finkinoj je zbirci zastupljen s dvjema pjesmama. To su pjesme *Piše Slavica u Zagreb 1958.* i *Žmanske smokve*. Objе su te pjesme uvrštene i u Mandžinu zbirku, a pridodano im je još 6 novih pjesama i, sukladno tomu, novi tumač dijalekatnih riječi. U Finkinu je zbirku uvršteno čak 12 pjesama Stjepana Vladimira Letinića. M. Mandžo preuzima svih tih 12 pjesama i još im pridodaje dvije nove pjesme: *Škurinja* i *Očimi ću bušivati*. Tumač dijalekatnih riječi u objema je zbirkama isti. B. Finka je pjesnika Vinka Hajncu predstavio s 4 pjesme: *Kruh sa devet kora*, *Moje sićanje*, *Moja divojka* i *Pismo mornareve žene*. Sve četiri pjesme, zajedno s tumačem riječi, preuzima M. Mandžo, te pridodaje još 3 nove pjesme. Uz 10 pjesnika, samo je jedna pjesnikinja zastupljena u objema zbirkama. To je pjesnikinja Milena Rakvin - Mišlov. U Finkinoj je zbirci objavljeno 6 njenih pjesama. Tih šest pjesama preuzima M. Mandžo, te im pridodaje dvije nove i izmijenjeni tumač dijalekatnih riječi.

Navedeni podatci jasno pokazuju da je Mandžina zbirka dijelom temeljena na Finkinoj. Zbog toga je začudno što Finkina knjiga u ovoj najnovijoj panorami suvremenoga zadarskoga čakavskoga pjesništva uopće nije spomenuta. Naravno, nova zbirka donosi i nove spoznaje jer je u nju uvršteno 16 novih pjesnika, a također i nove pjesme "starih" pjesnika. Dio je tih novih pjesama inspiriran događajima iz Domovinskoga rata. U tom su smislu osobito dojmljive pjesme Borisa Palčića - Caskina i Milene Rakvin - Mišlov. Novost je u odnosu na Finkinu zbirku i drukčiji pristup pojedinoj pjesničkoj ličnosti. Naime, u skladu s općeprihvaćenim uzusom, svaki je pjesnik u objema pjesničkim zbirkama najprije predstavljen životopisom, a zatim svojim pjesmama. Takvi su biografski podatci u Finkinoj zbirci u pravilu faktografskoga značaja. Nasuprot tomu, Mandžina predstavljanja izabranih pjesnika prije se mogu smatrati svojevrsnim poetskim portretima negoli životopisima u užem smislu riječi.

Na kraju valja istaći da smo dobili korisno i informativno djelo, unatoč pojedinim tiskarskim propustima, kao što su npr. pogreške pri prijepisu naslova pojedinih pjesama u Sadržaju na kraju knjige, koje nipošto nisu u skladu s tako fino opremljenim izdanjem. Tako je npr. Maričićeva pjesma *More* u Sadržaju postala *Moure*, Letinićeve pjesme *Muslina na vetru* i *Škurinja* u sadržaju su promijenjene u *Muslina na vitru* i *Škurina*, Hajncova pjesma *Pismo mornareve žene* postaje *Pismo mornarove žene*. Naravno, takvi tiskarski propusti u pravilu ne bi trebali utjecati na opću prosudbu djela, jer se najčešće događaju mimo nadzora autora, odnosno urednika knjige.